

УДК 339.564:631.11:633:1

JEL Classification: Q17

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.3\(36\).313-320](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.3(36).313-320)

К.В. Васильковська, доц., канд. техн. наук

В.О. Малаховська

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Аналіз експортного потенціалу зернових в Україні

В статті представлено результати аналізу виробництва та врожайності зернових культур в Україні за період з 2000 по 2018 роки. Здійснено порівняльний аналіз валового збору та експорту зернових за досліджувані роки. Виявлено залежність експорту від валового збору, пораховано його частку. Визначено, що експорт зернових культур зріс за досліджувані роки, що свідчить про значний експортний потенціал України. З'ясовано, що збільшення частки експорту стало можливим завдяки якісній зміні врожайності, що забезпечено зміною технології вирощування. Надано рекомендації щодо подальшого вдосконалення технології вирощування в зв'язку із зміною клімату задля подальшого зростання врожайності та збільшення експортного потенціалу України.

зернові культури, площа посівів, валовий збір, врожайність, експорт, аналіз

К.В. Васильковская, доц., канд. техн. наук

В.О. Малаховская

Центральноукраїнський національний технічний університет, г. Кропивницький, Украина

Анализ экспортного потенциала зерновых в Украине

В статье представлены результаты анализа производства и урожайности зерновых культур в Украине за период с 2000 по 2018 годы. Проведен сравнительный анализ валового сбора и экспорта зерновых за исследуемые годы. Выявлена зависимость экспорта от валового сбора, рассчитана его доля. Определено, что экспорт зерновых культур вырос за исследуемые годы, что свидетельствует о значительном экспортном потенциале Украины. Установлено, что увеличение доли экспорта стало возможным благодаря качественному изменению урожайности, которое обеспечено изменением технологии выращивания. Представлены рекомендации по дальнейшему совершенствованию технологии выращивания в связи с изменением климата в целях дальнейшего роста урожайности и увеличения экспортного потенциала Украины.

зерновые культуры, площадь посевов, валовой сбор, урожайность, экспорт, анализ

Постановка проблеми. Початок нинішнього століття ознаменувався підвищенням інтересом до продовольчої та енергетичної безпеки. Вигідне географічне положення та прийнятні природо-кліматичні умови разом із винятковими чорноземами роблять Україну одним із найбільш перспективних виробників продовольства у світі.

Україна є потужною аграрною країною. За майже 20 років врожайність зернових культур в Україні зросла майже втричі, що дає змогу стверджувати про значний експортний потенціал України. Разом з тим, є певна кількість проблем, як внутрішніх, так і зовнішніх, які не дають змоги нашій країні повністю розкрити свій потенціал. Наряду із війною на сході країни та політичною нестабільністю, існує ряд проблем із трансформацією зовнішньої торгівлі та інтеграцією до ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вказаною проблемою займалися багато відомих українських вчених і фахівців, зокрема: А. Есфahanі (А. Esfahani) [14], В. Точилін та Т. Осташко [12], І. Кліменко [5], І. Кобута [6], М. Кизим та І. Матюшенко [3], А. Баррера (А. Barrera) [13], К. Наконечна [10], І. Кириленко [4], Ю. Маханьова [7] та багато інших.

Дослідження А. Есфahanі (А. Esfahani) [14], мають на меті звернути увагу суспільства на продовольчу кризу в світі та різні стратегії досягнення продовольчої безпеки в різних країнах. Саме із забезпечення країни продукцією переробки зернових культур складається її продовольча безпека.

А зміна технології вирощування сільськогосподарських культур, за даними А. Баррера (A. Barrera) [13], а саме: застосування точного землеробства, зміна якості посівного матеріалу, застосування технологічних процесів із забезпеченням збереження вологи у ґрунті – це ланцюги однієї ланки із отримання продовольства, і є стратегією, яка застосовується з метою досягнення продовольчої безпеки країни.

За даними І. Кириленко [5], Україна не входить до жодного з провідних економічних формувань світу, не має достатньо розгалужених двосторонніх економічних зв'язків, підтверджених угодами про вільну торгівлю. Значну частку аграрної продукції Україна експортує, як правило, через транснаціональні корпорації переважно без довгострокових договорів, а отже на даному етапі співробітництва не має забезпечення стабільності в сфері АПК, щоб гарантувало б постійність валютних надходжень та прямих інвестицій.

Але на сучасному етапі розвитку економіки України постає питання трансформації зовнішньої торгівлі, що пов'язано передусім з інтеграцією до ЄС. К. Наконечна [10], стверджує, що український аграрний сектор із потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, може стати рушійною силою розвитку національної економіки, але це не можливо без переходу до міжнародних стандартів якості та лібералізації митних режимів для України.

В той же час, у зв'язку із розширенням зони вільної торгівлі між ЄС і Україною, переорієнтацією ринку після анексії Криму та початку війни на сході країни, гостро постає необхідність аналізу експорту зернових культур України, визначення ефективності експорту України та його місткості і можливостей до збільшення.

Отже, визначення ефективності експорту України зернових в умовах сучасних інтеграційних процесів, є актуальною проблемою.

Постановка завдання. Метою написання статті є аналіз експортного потенціалу зернових в Україні, визначення залежностей між валовим збором, врожайністю та експортом зернових культур, а також формування рекомендацій щодо визначення ефективності експорту України, його місткості та можливостей збільшення у зв'язку з переходом на нові технології вирощування зернових культур в умовах зміни кліматичних умов.

Виклад основного матеріалу. До групи зернових культур належать три ботанічні родини: злакові, бобові та гречкові. Здавна в Україні головними зерновими є озимі культури: пшениця, жито, ячмінь, тритикале, – площа яких у середньому становить 7-8 млн. га.

Врожайність культури залежить від природного та техногенного ресурсного забезпечення [8; 9]. До природних факторів слід віднести потенційну (природну) родючість ґрунту, забезпеченість рослин вологою та теплом, рівень надходження та використання посівами фотосинтетичної активної радіації. Але в досліджуваній період природні фактори в Україні суттєво змінилися, особливо кліматичні – в бік потепління. Клімат змінюється і слід обов'язково враховувати це під час вирощування сільськогосподарських культур, особливо, озимих зернових [8; 9; 13].

Важливим фактором протягом вегетаційного періоду, особливо, в період висіву є вміст доступної вологи. Для отримання якісних сходів озимих культур у кореневмісному шарі на 1 см ґрунту має бути не менше 1 мм доступної вологи [11]. Також на врожайність зернових культур мають вплив такі фактори: якісне насіння, своєчасний та якісний висів, дружні сходи та продуктивне кущення, а також достатній вміст вуглеводів в рослинах. Із зміною клімату, із кожним роком відбувається зменшення вмісту вологи. Тобто, без поступової зміни технології вирощування, використання більш обґрунтованого добору сортів, придатних до вирощування у

несприятливих умовах вологозабезпечення, а можливо навіть використання поливу, неможливе подальше збільшення врожайності зернових культур.

Як бачимо (рис. 1), площі під зернові культури починаючи із 2000 року залишались майже незмінними, середнє значення площі під зернові культури за роки досліджень становить 14,9 млн. га.

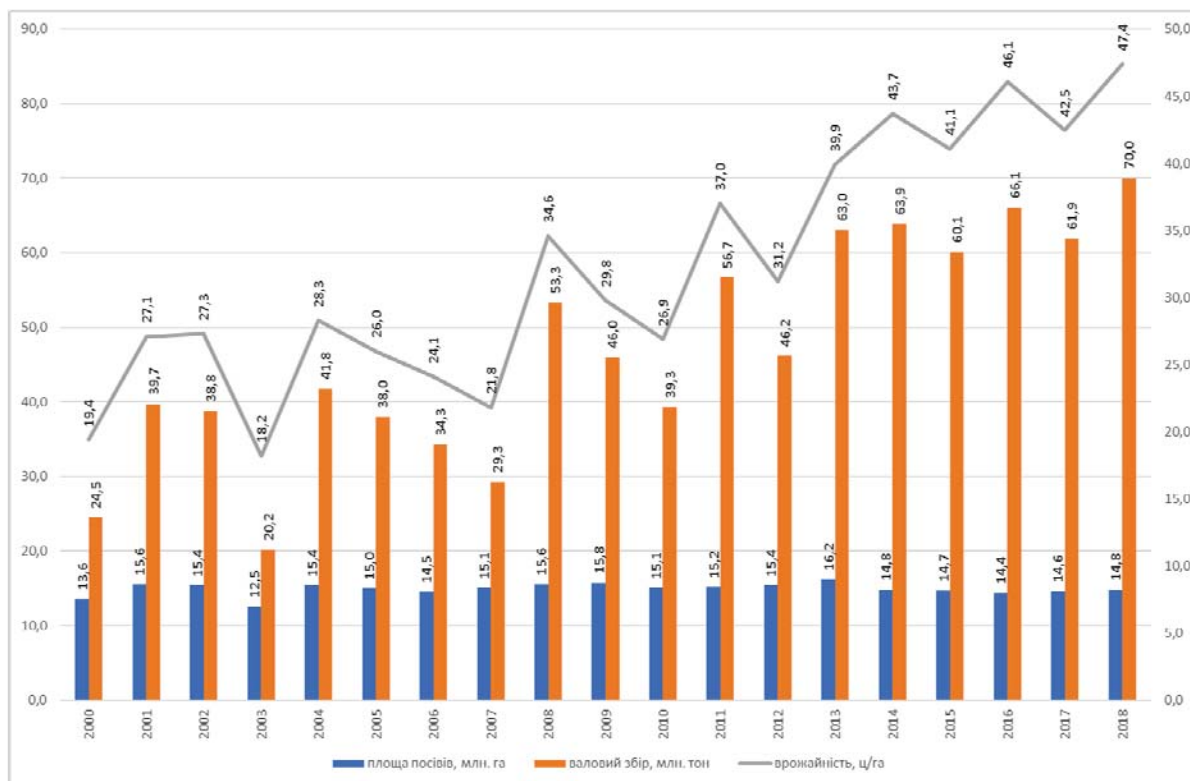

Рисунок 1 – Динаміка площі посівів, валового збору та врожайності зернових в Україні за 2000-2018 рр.

Джерело: розроблено авторами із використанням [3; 4].

В той же час, валовий збір зернових мав різні значення, але загальна тенденція зберігалась незмінною – з кожним роком відбувався приріст валового збору, окрім вкрай неврожайних 2000, 2003 та 2007 років. Так, за роки досліджень із 2000 по 2018 рр. значення валового збору зросли із 24,5 млн. тонн у 2000 році до 70,0 млн. тонн у 2018 році. Таким чином, при майже постійній площі під зернові культури, відбувся значний приріст їх валового, а саме: у 2,8 рази.

Проаналізувавши врожайність зернових культур за досліджуваний період, маємо приріст врожайності із 19,4 ц/га у 2000 році до 47,4 ц/га у 2018 році. Середня врожайність зернових культур за роки досліджень становила 32,2 ц/га. Тобто за рахунок збільшення врожайності зернових, як наслідок, маємо збільшення їх валового збору. Це відбулося за рахунок зміни технології вирощування зернових культур, вибору більш якісного насінневого матеріалу та підвищення культури землекористування.

Аналіз динаміки валового збору й експорту зернових (рис. 2) за останні роки в Україні свідчить про те, що, залишаючи на потреби країни від 20,5 до 22,5 млн. тонн зернових, українські аграрії експортують у середньому 38,9% вирощеного врожаю. Якщо врахувати, що в середньому за період з 2000 по 2018 роки (включаючи вкрай неврожайні 2000, 2003 та 2007 роки) валовий збір зерна по країні становив в

середньому 36,9 млн. т, то стане зрозуміло, що як мінімум 20,7 млн. т зерна щороку формують потенційну частку експорту [1].

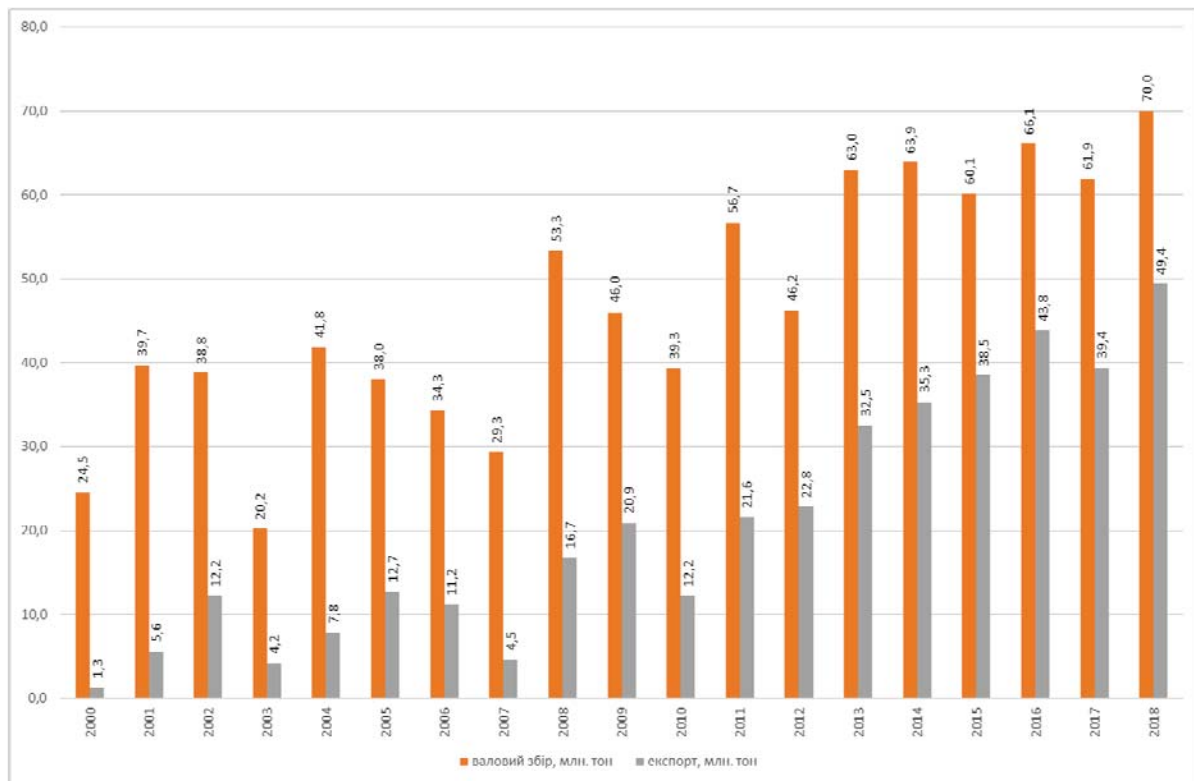

Рисунок 2 – Аналіз динаміки валового збору й експорту зернових

Джерело: розроблено авторами із використанням [1; 2].

Але маємо усереднені показники за 18 років. Показник експорту зернових поступово зростає кожен рік, починаючи від 1,3 млн. тон в 2000 році і закінчуючи 49,4 млн. тон зерна у 2018 році. Якщо порівняти дані за кожен рік та знайти частку експорту у валовому зборі, отримаємо чітку залежність до збільшення із кожним роком. Але збільшення відбувається не тільки по валовому збору у цифровому значенні, відповідно експорту також, а й збільшення його частки у валовому зборі. Так, ми бачимо зростання частки експорту зернових культур із значення 5,3% у 2000 році до значення 70,6% у 2018 році. Середнє значення частки експорту становило 38,9% (табл. 1).

Тобто з кожним роком відбувалось зростання частки експорту, особливо слід відмітити рік вступу до СОТ та роки курсу України на Євроінтеграцію. Інтеграційний рух України до світової спільноти та вступ її до СОТ створили нові перспективи для розвитку виробництва сільськогосподарської продукції та зернових культур зокрема. А перехід до міжнародних стандартів якості зумовив можливість продавати якісне зерно за світовими цінами. Збільшення експортних квот та лібералізація митних режимів, сприяла розширенню ринку збуту.

Світове споживання, за рахунок збільшення населення світу та загострення продовольчої кризи, також збільшуватиметься. Тому зміни, що відбуваються в економіці України, підвищили значимість АПК, а отже і частку валютних надходжень від експорту зернових культур та зумовили можливості подальшого зростання частки експорту.

Незважаючи на нестабільну ситуацію в країні, захоплення Кримського півострова, ООС та ризик розгортання масштабної війни з Росією, зернотрейдери продовжують активно підкорювати зарубіжні ринки.

Таблиця 1 – Валовий збір, експорт та частка експорту зернових в Україні

Рік	Валовий збір, млн. тон	Експорт, млн. тон	Відношення, %
2000	24,5	1,3	5,3%
2001	39,7	5,6	14,1%
2002	38,8	12,2	31,4%
2003	20,2	4,2	20,8%
2004	41,8	7,8	18,7%
2005	38,0	12,7	33,4%
2006	34,3	11,2	32,7%
2007	29,3	4,5	15,4%
2008	53,3	16,7	31,3%
2009	46,0	20,9	45,4%
2010	39,3	12,2	31,0%
2011	56,7	21,6	38,1%
2012	46,2	22,8	49,4%
2013	63,0	32,5	51,6%
2014	63,9	35,3	55,2%
2015	60,1	38,5	64,1%
2016	66,1	43,8	66,3%
2017	61,9	39,4	63,7%
2018	70,0	49,4	70,6%
Середнє значення	47,0	20,7	38,9%

Джерело: розраховано та побудовано авторами на основі [1; 2].

Найбільшими покупцями українського зерна в останні роки були країни Африки, Азії та Європи. Лідером у рейтингу найбільших імпортерів кілька років поспіль залишається Єгипет (14,1%). Помітні частки в українському експорті зернових припадали на Китай (9,6%), Іспанію (7,5%), Туреччину (7,4%), Нідерланди (6,8%), Індонезію (5,1%), Бангладеш (3,9%), Ізраїль (3,4%), Туніс та Італію (по 3,1%) [2; 4].

Зміна клімату змушує шукати нові підходи до вирощування сільськогосподарських культур. Пошук нових методів механізації та автоматизації технологічних процесів вирощування зумовлює обирати новітні підходи до ресурсозберігаючих технологій, а саме: забезпечення насіннєвим матеріалом стійким до тривалої нестачі вологи ґрунті, використання вологозатримуючих технологій (технології захисту поверхні ґрунту від надмірного перегріву – система No-till). Перехід на новітні, науково підтвержені системи вирощування зернових культур надасть можливість Україні і надалі зберегти високий експортний потенціал та підвищувати валютні надходження від експорту зернових культур.

Але зміна технології вирощування передбачає використання нових сільськогосподарських машин та агрегатів і неможлива без державної підтримки. Адже підвищення продуктивності праці можливе лише завдяки використанню нових сільськогосподарських машин і агрегатів для вологозберігаючого землеробства та якісного продуктивного насіння.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, при сталому середньому значенні площі під зернові культури у 14,9 млн. га за роки досліджень, валовий збір мав тенденцію до стійкого зростання, а відповідно з'явилися перспективи до збільшення частки експорту зернових. Це стало можливим завдяки зміні технології вирощування, і як наслідок, збільшення врожайності зернових культур до 47,4 ц/га у 2018 році, що перевищує показник 2000 року (19, 4 ц/га) в 2,4 рази.

Таким чином, частка експорту у обсязі валового збору також мала тенденцію до зростання. У 2000 році значення частки експорту складало 5,3%, а у 2018 році –70,6%. Залишаючи на потреби країни від 20,5 до 22,5 млн. тон зернових українські аграрії експортують у середньому 38,9% вирощеного врожаю.

Проведене дослідження показує, що Україна має передумови для збільшення експорту зернових культур, чому сприяють такі зовнішні чинники, як вступ до СОТ, інтеграційні процеси, орієнтація ринку на ЄС. Зараз українське зерно купують Єгипет, країни Західної Азії, Китай, країни ЄС та країни Південної Азії, а інтерес до українського імпорту зернових культур країн Західної Азії та Китаю має тенденцію до збільшення.

Разом з тим, обґрунтовано, що значну увагу необхідно приділяти організаційно-технологічним факторам внутрішнього середовища сільськогосподарських товаровиробників. В зв'язку із зміною кліматичних умов, відбувається поступова зміна технології вирощування зернових культур. Зміна технології вирощування передбачає перехід на нові сільськогосподарські агрегати, які забучуватимуть вологозберігаюче землеробство. Без державної підтримки сільськогосподарського виробництва, фермерським господарствам неможливо здійснити якісний та кількісний перехід до більшої врожайності. Тобто пряма підтримка фермерських господарств державою при переході на новітні системи технології вирощування є запорукою збільшення Україною врожайності зернових культур та, як наслідок її експортного потенціалу.

Подальші дослідження експортного потенціалу України слід зосередити на виявленні залежності валового збору та врожайності олійних культур, а також вивченню перспектив збільшення частки експорту олійних культур в Україні та формування рекомендацій щодо можливості збільшення частки їх експорту та перспектив їх високопродуктивного вирощування.

Список літератури

1. Васильковська, К. Як заробити на врожаї. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2009/09/17/207954/> (дата звернення 20.11.2019).
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 20.11.2019).
3. Кизим М. О. Матюшенко І. Ю., Шпілевський В. В., Хаустова В. Є., Доровський О. В. Оцінка наслідків членства України у Світовій організації торгівлі: монографія. НАН України, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку. Харків: ІНЖЕК, 2014. 209 с.
4. Кириленко І. Г., Івченко В. Є., Дем'янчук В. В. Продовольча безпека України в світлі сучасних тенденцій світової економіки. *Економіка АПК*. 2017. №8. С. 5-14.
5. Клименко І. В. [та ін.] Україна в інтеграційних процесах на пострадянському просторі: моделювання альтернатив: аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. – К., 2013. 104 с.
6. Кобута І. В. Аграрні аспекти створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 4. С. 31-38.
7. Маханьова Ю. М. Експорт зернових культур України, ЄС і країн світу в умовах сучасних інтеграційних процесів. *Проблеми економіки*. 2015. №1. С. 27-36.
8. Мостіпан М. І. Реакція пшениці озимої на час припинення осінньої вегетації в Північному Степу України. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2019. № 1. С. 116-126.

9. Мостіпан М. І., Умрихін Н. Л. Врожайність пшениці озимої залежно від погодних умов у ранньовесняний період в умовах північного Степу України. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2018. № 4. С. 62-69.
10. Наконечна К. В., Якубовська Я. В. Експорт сільськогосподарської продукції України в умовах функціонування зони вільної торгівлі з ЄС. *Ефективна економіка*. 2018. №12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6767> (DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.96) (дата звернення 20.11.2019).
11. Танчик С., Центило Л. Особливості вирощування пшениці озимої в Україні. Пропозиція. URL: <https://propozitsiya.com/ua/osoblivosti-viroshchuvannya-pshenici-ozimoi-v-ukrayini> (дата звернення 20.11.2019).
12. Точилін В. О., Осташко Т. О., Лапко О. О., Венгер В. В., Волощенко-Холда Л. Ю. Ринки реального сектора економіки України в інституціональному середовищі СОТ: кон'юнктура та інтеграція: [монографія]. НАН України, Інститут економіки та прогнозування. К., 2012. 550 с.
13. Barrera, A. New realities, new paradigms: the new agricultural revolution. *Comuniica Magazine. Inter-American Institute for Cooperation on Agriculture*. 2011. pp. 1-13.
14. Esfahani, A. A. K., Mirdamadi, S. M., Hosseini, S. J. F., & Lashgarara, F. Overseas cultivation: the complimentary approach for developing food security. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 25(1), 2019. pp. 26-35.

References

1. Vasylykova, K. (2009). Yak zarobytynavrozhai [How to make money on crops?]. *Ekonomichna Pravda – Economic truth*. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/columns/2009/09/17/207954/> [in Ukrainian].
2. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Services of Ukraine]. www.ukrstat.gov.ua. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Kyzym, M. O., Matiushenko, I. Yu., Shpilevskiy, V. V., Khaustova, V. Ye. & Dorovskiy, O. V. (2014). Otsinka naslidkiv chlenstva Ukrainy u Svitovii orhanizatsii torhivli: monohrafiia. [Assessment of the consequences of Ukraine's membership in the World Trade Organization: a monograph] NAN Ukrainy, Naukovo-doslidnyi tsentr industrialnykh problem rozvytku. Kharkiv: INZhEK. 209. [in Ukrainian].
4. Kyrylenko, I.H., Ivchenko, V.Ye. & Dem'ianchuk, V.V. (2017). Prodovol'cha bezpeka Ukrainy v svitli suchasnykh tendentsij svitovoi ekonomiky [Ukraine's food security in light of current trends in the world economy]. *Ekonomika APK – Economics AIC*, 8, 5-14 Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2017_8_3 [in Ukrainian].
5. Klymenko, I. V. [& etc.] (2013). Ukraina v intehtratsiinykh protsesakh na postradianskomu prostori: modeliuvannya alternatyv: analitychna dopovid. [Ukraine in Integration Processes in the Post-Soviet Space: Modeling Alternatives: An Analytical Report]. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. K. 104 [in Ukrainian].
6. Kobuta, I. V. (2010). Ahrarni aspekty stvorennia zony vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta ES. [Agrarian aspects of creating a free trade area between Ukraine and the EU]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current problems of the economy*. № 4. 31-38 [in Ukrainian].
7. Makhan'ova, Yu. M. (2015). Eksport zernovykh kul'tur Ukrainy, ES i krain svitu v umovakh suchasnykh intehtratsiinykh protsesiv [Export of cereals of Ukraine, EU and countries of the world in the conditions of modern integration processes]. *Problemy ekonomiky – Problems of economy*, 1, 27-36 Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_1_5 [in Ukrainian].
8. Mostipan, M.I. (2019). Reaktsiia pshenytsi ozymoi na chas pryypynennia osinn'oi vechetatsii v Pivnichnomu Stepu Ukrainy [Winter wheat response to the termination of autumn vegetation in the Northern Steppe of Ukraine]. *Visnyk Poltav's'koi derzhavnoi ahrarnoi akademii– Bulletin of Poltava State Agrarian Academy*, 1, 116-126 [in Ukrainian].
9. Mostipan, M.I., & Umrykhin, N.L. (2018). Vrozhajnist' pshenytsi ozymoi zalezno vid pohodnykh umovu rann'ovesnianyj period v umovakh pivnichnoho Stepu Ukrainy [Winter wheat yield depending on weather conditions in early spring in the northern Steppe of Ukraine]. *Visnyk Poltav's'koi derzhavnoi ahrarnoi akademii – Bulletin of Poltava State Agrarian Academy*, 4, 62-69 [in Ukrainian].
10. Nakonechna, K.V. & Yakubovska, Ya.V. (2018). Eksport sil'skohospodars'koi produktsii Ukrainy v umovakh funktsionuvannya zony vil'noi torhivli z ES [Export of agricultural products of Ukraine under conditions of functioning of freetrade area with EU]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 12. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6767> [in Ukrainian].

11. Tanchyk, S., & Tsentylo, L. (2012). Osoblyvosti vyroschuvannia pshenytsi ozymoi v Ukraini [Features of winter wheat cultivation in Ukraine]. *Propozitsiia – Proposal*. Retrieved from: <https://propozitsiya.com/ua/osoblivosti-viroshchuvannya-pshenici-ozimoyi-v-ukrayini> [in Ukrainian].
12. Tochylin V. O., Ostashko T. O., Lapko O. O., Venher V. V. & Voloshchenko-Kholda L. Yu. (2012). Rynky realnoho sektora ekonomiky Ukrainy v instytutsionalnomu seredovyshchi SOT: koniunktura ta intehtratsiia: [monohrafiia]. [The real economy markets of Ukraine in the WTO institutional environment: conjuncture and integration: [monograph] NAN Ukrainy, Instytute konomyky ta prohnozuvannia. K. [in Ukrainian].
13. Barrera, A. (2011). New realities, new paradigms: the new agricultural revolution. *Comuniica Magazine. Inter-American Institute for Cooperation on Agriculture*. pp. 1-13. [In English].
14. Esfahani, A. A. K.; Mirdamadi, S. M.; Hosseini, S. J. F. & Lashgarara, F. (2019). Overseas cultivation: the complimentary approach for developing food security. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 25(1), pp. 26-35. [In English].

Kateryna Vasytkovska, Associate Professor, PhD in Technics (Candidate of Technical Sciences)

Valentyna Malakhovska

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Analysis of the Export Potential of Grain in Ukraine

The beginning of this century was marked by increased interest in food and energy security. The favorable geographical position and favorable natural and climatic conditions together with exclusive black earths make Ukraine one of the most promising producers of food in the world. However, there are a number of problems, both internal and external, that do not allow our country to fully reach its full potential. Along with the war in the east and political instability, there are a number of problems with the transformation of foreign trade and integration into the EU.

The purpose of this article is to analyze the export potential of cereals in Ukraine, to determine the dependencies between the gross harvest, yield and export of cereals, as well as to formulate recommendations for determining the efficiency of Ukrainian exports, its capacity and opportunities to increase in connection with the transition to new technologies for growing cereals in the face of changing climatic conditions.

It was found that with a constant average value of the area under cereals of 14.9 million hectares, the gross collection tended to grow steadily, and accordingly the prospects for an increase in the share of grain exports appeared. It has been proved that this was made possible by the change in cultivation technology and, as a consequence, the increase of grain yield to 47.4 centner per hectare in 2018, which exceeds the 2000 figure (19.4 centner per hectare) by 2.4 times. The share of exports in the gross collection also tended to increase. In 2000, the share of exports was 5.3%, and in 2018 - 70.6%. Leaving 20.5 to 22.5 million tones of grain, Ukrainian agrarians export an average of 38.9% of the harvest.

The study shows that Ukraine has the prerequisites for increasing grain exports, which is facilitated by such external factors as WTO accession, integration processes, and market orientation in the EU. At the same time, it is substantiated that considerable attention should be paid to the organizational and technological factors of the internal environment of agricultural producers. Due to changes in climatic conditions, there is a gradual change in the technology of growing crops. Changing the technology of cultivation involves the transition to new agricultural units that will provide moisture-saving agriculture. Without state support for agricultural production, it is impossible for farmers to make a qualitative and quantitative transition to higher yields. That is, direct support of farms by the state in the transition to the newest systems of cultivation technology is a key to increasing Ukraine's grain yields and, as a result of its export potential.

Further studies of Ukraine's export potential should focus on identifying the dependence of the gross harvest and yield of oilseeds, as well as exploring the prospects for increasing the share of exports of oilseeds in Ukraine and formulating recommendations on how to increase their share of exports and prospects for their highly productive cultivation.

cereals, area of crops, gross harvest, yield, export, analysis

Одержано (Received) 04.12.2019

Прорецензовано (Reviewed) 18.12.2019

Прийнято до друку (Approved) 23.12.2019